



Horyzonty Polityki
2025, Vol. 16, N° 56



PAWEŁ RUKSZA

<http://orcid.org/0000-0001-7769-8273>

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

p.ruksza@ujd.edu.pl

DOI: 10.35765/HP.2782

Alternatywne metody głosowania i ich wpływ na wynik wyborów na przykładzie Częstochowy i gmin powiatu częstochowskiego

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem niniejszego artykułu jest analiza wykorzystania alternatywnych metod głosowania jako narzędzia wyborczego w kontekście kształtowania wyników wyborów. Aktualnie toczy się szereg dyskusji dotyczących możliwości wywarcia wpływu na zmianę wyniku rozstrzygnięcia głosowania.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Podstawowym problemem badawczym jest wykazanie, iż alternatywne metody głosowania ukształtowane w krajowym systemie prawa wyborczego nie są wykorzystywane jako narzędzie do zmiany wyniku w wyborach powszechnych. Niniejsze opracowanie będzie wykorzystywało metody badawcze: dogmatyczną, historycznodoktrynalną, prawnoporównawczą oraz dedukcyjną.

PROCES WYWODU: W niniejszym artykule zostanie przytoczona istota i znaczenie alternatywnych metod głosowania. Analiza przedmiotowa będzie opierała się na statystycznym ujęciu zastosowania omawianych metod głosowania na tle przyjętej w prawie wyborczym regulacji prawnej. Opracowanie zawiera wnioski końcowe konkludujące z przeprowadzoną analizą badawczą.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: W konsekwencji poczynionej analizy udowodniono, że wykorzystanie przez wyborców alternatywnych metod głosowania w mieście Częstochowa oraz gminach powiatu częstochowskiego nie wpływa na ostateczne wyniki wyborów. Zauważalne jest jednak zwiększone zainteresowanie posługiwaniem się tymi metodami w drugich turach wyborów,

Sugerowane cytowanie: Ruksza, P. (2025). Alternatywne metody głosowania i ich wpływ na wynik wyborów na przykładzie Częstochowy i gmin powiatu częstochowskiego. *Horyzonty Polityki*, 16(56), 427–452. DOI: 10.35765/HP.2782.

zwłaszcza w małych gminach. Po zbadaniu tego zagadnienia można stwierdzić, że wykorzystanie metod alternatywnych w głosowaniu jest niewielkie, przez co nie oddziałuje na wynik wyborów.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: W obecnym stanie prawnym, pomimo szerokiej dyskusji na temat alternatywnych metod głosowania w Polsce, trudno doszukać się podstaw uzasadniających zmianę przedmiotowego rozwiązania prawnego. Wykorzystanie wymienionych form głosowania powoduje w nieznacznym stopniu wzrost frekwencji wyborczej, co nie daje wystarczających możliwości do manipulowania wynikami wyborów. Taki stan rzeczy jednoznacznie utwierdza w słuszności konstrukcji prawnej tych metod głosowania.

SŁOWA KLUCZOWE:

alternatywne metody głosowania, głosowanie przez pełnomocnika, głosowanie korespondencyjne, wyniki głosowania

Abstract

ALTERNATIVE VOTING METHODS AND THEIR
IMPACT ON ELECTION RESULTS ON THE EXAMPLE
OF CZĘSTOCHOWA AND COMMUNES OF THE
CZĘSTOCHOWA DISTRICT

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of article is to analyze the use of alternative voting methods as an electoral tool in the context of shaping election results. Currently, there are a number of discussions taking place regarding voting from the point of view of the possibility of influencing a change in the outcome of the decision.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The main research problem is to demonstrate that alternative voting methods established in the national electoral law system are not used as a tool to change the outcome of general elections. This study will use the following research methods: dogmatic, historical-doctrinal, comparative law and deductive.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: This article will describe the essence and importance of alternative voting methods. The analysis in question will be based on a statistical approach to the use of the discussed voting methods against the background of the legal regulations adopted in electoral law. The study contains final conclusions concluding with the conducted research analysis.

RESEARCH RESULTS: As a result of the analysis, it was proven that the use of alternative voting methods by voters in Częstochowa and the communes of the Częstochowa powiat does not affect the final election results. However, there is an increased interest in using these methods in the second rounds of elections, especially in small municipalities, which may be considered an electoral tool in the voting process. After examining this issue, it can be concluded that the use of alternative methods in voting is small and therefore does not affect the election result.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: Under the current legal framework, despite extensive discussion on alternative voting methods in Poland, it is difficult to find grounds for changing the legal solution in question. The use of these forms of voting results in a slight increase in voter turnout, which does not provide sufficient opportunities to manipulate election results. This state of affairs clearly confirms the validity of the legal framework for these voting methods.

KEYWORDS:

alternative voting methods, proxy voting, postal voting, voting results

WSTĘP

Wybory z uwagi na swoje funkcje: polityczno-programową, wyrażania woli obywateli, a zwłaszcza kreacyjną (Tuleja, 2024, s. 185–185), wzbudzają szerokie emocje społeczne. Na ostateczny wynik wyborczy ma wpływ wiele czynników politycznych, a także przyjęte regulacje normatywne, w szczególności sposób podziału głosów na mandaty oraz kształt okręgów wyborczych (Garlicki, 2023, s. 187–190). Z punktu widzenia funkcji legitymizacyjnej szeroki udział wyborców wzmacnia znaczenie i daje silniejszą legitymację do sprawowania władzy. W procesie wyborczym ogromne znaczenie ma również kampania. Kandydaci uciekają się do wszelakich sposobów, aby przyciągnąć uwagę wyborcy i dzięki temu zyskać poparcie. W czasie wyborów organizowany jest transport dla osób mających trudność z dotarciem do lokalu wyborczego, co umożliwia im wzięcie udziału w głosowaniu. Niektórzy wyborcy pozostający z różnych powodów w domach w celu wzięcia udziału w wyborach wybierają alternatywną metodę głosowania.

W artykule podjęto analizę wykorzystania alternatywnych metod głosowania w zakresie zmiany wyniku wyborów. W ramach

niniejszej analizie postawiono następujące pytania: Czy alternatywne metody głosowania mogą również służyć jako narzędzie wyborcze rozumiane przez pryzmat nieuprawnionego wpływu na wynik wyborów poprzez wykorzystanie metod głosowania, które same w sobie są zgodne z prawem? Jeśli ma to miejsce, to w jakim rozmiarze? Powstaje również kluczowe pytanie: Czy jest możliwa zmiana rozstrzygnięcia wyborczego przy użyciu alternatywnych metod głosowania? Czy alternatywne metody głosowania mogą posłużyć jako narzędzie w wyborach?

Tematyka alternatywnych metod głosowania jest zagadnieniem dość często podejmowanym przez teoretyków oraz badaczy form demokracji bezpośredniej (Grabowska & Grabowski, 2007; Skotnicki, 2000; Skotnicki, 2011; Zbieranek, 2011; Zbieranek, 2014; Musiał-Karg, 2016, s. 13–25; Kapsa & Musiał-Karg, 2020, s. 55). Dlatego autor nie podejmuje się kolejnej analizy prawnej tych zagadnień. Artykuł jest kontynuacją badań prowadzonych nad wykorzystaniem alternatywnych metod głosowania, które w niniejszym opracowaniu zostaną omówione w kontekście wykorzystania ich jako narzędzia do zmiany wyniku głosowania.

Analiza wykorzystania głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika w wybranych okręgach województwa śląskiego została przeprowadzona w odniesieniu do wszystkich rodzajów wyborów, tj. do Sejmu RP i Senatu RP w 2011, 2015, 2019, 2023 r., do organów samorządu terytorialnego w 2014, 2018 i 2024 r., do Parlamentu UE w 2014, 2019 i 2024 r., a także wyborów Prezydenta RP w 2015 i 2020 r.

Wybory te odbywały się na podstawie uchwalonego dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeksu wyborczego (Dz.U. 2011 poz. 112 ze zm.). Ostatnie wybory Prezydenta RP w 2020 r. odbyły się dodatkowo na podstawie ustawy incydentalnej (Dz.U. 2020 poz. 586 ze zm.), podjętej w wyjątkowych okolicznościach ze względu na pandemię COVID-19 (Dz.U. z 2020 poz. 433 ze zm.).

Tabela 1. Frekwencja wyborcza w wyborach w latach 2011–2024 na obszarze kraju, województwa śląskiego, Częstochowy i powiatu częstochowskiego

Rok	Rodzaj wyborów		Frekwencja (w %)			
			Polska	Województwo śląskie	Częstochowa	Powiat częstochowski
2011	Sejmu RP i Senatu RP		48,92	47,35	53,60	44,64
2014	Parlamentu UE		23,83	23,75	25,42	17,51
2014	Organów samorządu terytorialnego	I tura	47,21	43,34	41,36	55,56
		II tura	39,97	35,58	36,31	48,45
2015	Prezydenta RP	I tura	48,96	49,87	51,04	46,69
		II tura	55,34	51,13	57,14	53,03
2015	Sejmu RP i Senatu RP		50,92	52,25	55,06	47,70
2018	Organów samorządu terytorialnego	I tura	54,90	52,29	55,86	58,01
		II tura	48,83	44,47	48,89	51,23
2019	Parlamentu UE		45,68	45,86	49,51	42,44
2019	Sejmu RP i Senatu RP		61,74	62,25	65,85	60,47
2020	Prezydenta RP	I tura	64,51	64,32	66,04	64,68
		II tura	68,18	66,91	69,30	68,07
2023	Sejmu RP i Senatu RP		74,38	74,53	76,90	74,50
2024	Organów samorządu terytorialnego	I tura	51,49	48,66	50,00	57,36
		II tura	44,06	41,93	47,76	51,38
2024	Parlamentu UE		40,65	40,31	40,30	37,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp: 15.07.2024).

Koncentrując się na wykorzystaniu przez wyborców alternatywnych metod głosowania, prezentuję liczbę uprawnionych do głosowania w zestawieniu z liczbą osób, które wzięły udział w głosowaniu, oraz skalę wykorzystania przez wyborców metod głosowania przez pełnomocnika i korespondencyjnie. Dokonana analiza opiera się na statystycznym ujęciu zastosowania omawianych metod głosowania na tle przyjętej w prawie wyborczym regulacji prawnej. W badaniach wykorzystano metody badawcze: dogmatyczną, historycznodoktrynalną, prawnoporównawczą oraz dedukcyjną. Przeprowadziłem analizę zarówno orzecznictwa, jak i piśmiennictwa oraz badania empiryczne odnoszące się do stosowania i wykorzystania alternatywnych metod w praktyce na wybranych przykładach. Dzięki zastosowaniu wskazanych metod badawczych można zbadać wpływ zależności regulacji prawnych na ich stosowanie w procesie wyborczym.

Wybór Częstochowy i gmin powiatu częstochowskiego nie jest przypadkowy, ponieważ badania zostały przeprowadzone w znanym

i w miarę koherentnym elektoracie. Zestawienie do badań dużego miasta z gminami o różnym przekroju wielkości, z jednego regionu, daje w miarę spójny obraz porównawczy pod względem cech społecznych badanych wyborców. Wybór ten jest celowy z uwagi na znajomość lokalnych uwarunkowań politycznych. Wiedza na temat działań związanych z chęcią zmiany władzy w poszczególnych gminach lub zdobycia mandatów parlamentarnych przez lokalnych działaczy, uzyskana na podstawie bezpośrednich obserwacji i uczestnictwa w bliskości tych wydarzeń, pozwala na dokonanie analizy w kontekście prowadzonych badań.

Częstochowa – miasto na prawach powiatu – to 13. miasto pod względem wielkości w Polsce. Pozbawiona jest specyfiki wielkich aglomeracji miejskich. Tak samo jak inne miasta, które w wyniku reformy administracyjnej kraju utraciły status województwa, boryka się z negatywnymi zjawiskami, a najpoważniejszy z nich to depopulacja (Raport o stanie miasta Częstochowa 2023 BR.1.LXXVIII.23). Powiat częstochowski składa się z 16 gmin, pod względem powierzchni jest największym powiatem województwa śląskiego i 34. powiatem w Polsce (www.polskawliczbach.pl/Powiaty, dostęp: 25.07.2024). W Częstochowie od 2011 do 2024 r. nastąpił spadek uprawnionych do głosowania o 32 895 osób (tabela 2). W gminach powiatu częstochowskiego na przestrzeni 13 lat nastąpił niewielki spadek uprawnionych do głosowania, ponieważ wynosił on zaledwie 5 tys. wyborców. Wyniki wyborcze oraz frekwencja w Częstochowie i w powiecie częstochowskim różnią się od siebie, jednak wartości te nie odbiegają daleko od tendencji ogólnopolskich. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w całym kraju, województwie śląskim oraz w wybranych okręgach wyborczych obrazuje tabela 1.

Przytoczenie danych z wybranych przez autora okręgach Częstochowy i gmin powiatu częstochowskiego daje możliwość, przede wszystkim za sprawą znajomości specyfiki (polityki) lokalnej, szczegółowej analizy wykorzystania alternatywnych metod głosowania pod kątem wykorzystania ich jako narzędzia wyborczego. Badania na podstawie wyników z całego kraju mogą zobrazować zagadnienie statystycznie, nie przyniosą jednak odpowiedzi na zadane pytania w zakresie prowadzonych badań. Nie znając politycznych uwarunkowań lokalnych, trudniej jest odnieść się i zinterpretować przytoczone dane w odniesieniu do celu badawczego.

ISTOTA I ZNACZENIE ALTERNATYWNYCH METOD GŁOSOWANIA W POLSKIM PRAWIE WYBORCZYM

Kodeks wyborczy obok tradycyjnej i podstawowej formy osobistego głosowania w lokalu wyborczym przewiduje możliwość oddania głosu korespondencyjnie oraz przez pełnomocnika (Kapsa & Musiał-Karg, 2020, s. 55–57). Głosowanie korespondencyjne polega na tym, że uprawniony wyborca na swój wniosek złożony do właściwego organu wyborczego (komisarza wyborczego właściwego miejscowo) otrzymuje w określonym czasie przed wyborami pakiet do głosowania. Po wypełnieniu karty do głosowania i oświadczenia o osobistym i tajnym głosowaniu przesyła – w ściśle określony sposób – pakiet do obwodowej komisji wyborczej (Kapsa & Musiał-Karg, 2020, s. 64–67). Przepisy o głosowaniu korespondencyjnym były wielokrotnie nowelizowane w przeciwieństwie do regulacji głosowania przez pełnomocnika (Wrzalik, 2016a). Istotą głosowania przez pełnomocnika jest to, że wyborca upoważnia w swoim imieniu inną osobę do oddania głosu w wyborach (Musiał-Karg, 2011, s. 88). Co do zasady procedura ta przewiduje, że pełnomocnik, na podstawie udzielonego i potwierdzonego stosownym aktem pełnomocnictwa, udaje się do lokalu wyborczego, pobiera kartę do głosowania i w imieniu udzielającego pełnomocnictwo wypełnia ją i wrzuca do urny (Zbieranek, 2011, s. 96–97). Głosowanie poprzez pełnomocnika było już wcześniej obecne w wyborach Prezydenta RP w 2010 r. oraz w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego w tym samym roku (Zbieranek, 2011, s. 54–55; Błaszczak & Zbieranek, 2012, s. 22; Korycki, 2017, s. 92). Ostateczne wprowadzenie tych dwóch metod głosowania do obecnego kodeksu wyborczego poprzedzone było szeroką dyskusją w obszarze politycznym oraz prawnym (Eckhardt, 2015, s. 25–26), dotyczącą zarówno technicznego sposobu głosowania, jak i zachowania zasady bezpośredniości, równości i tajności wyborów (Czaplicki, 2007, s. 40–41; Skotnicki, 2007, s. 173–175; Zbieranek, 2006, s. 21; Grabowska & Grabowski, 2007). Wątpliwości rozwiązał Trybunał Konstytucyjny w przełomowym orzeczeniu z dnia 20 lipca 2011 r. (K9/11 OTK-A 2011, nr 6, poz. 61), oceniając, że przepisy prawne zawarte w Kodeksie wyborczym są zgodne z Konstytucją RP i nie naruszają zasady bezpośredniości ani tajności głosowania. Trybunał Konstytucyjny uznał, że zasada bezpośrednich wyborów dotyczy jednostopniowego aktu

wyborczego, a nie wymogu osobistego oddania głosu. W zakresie zachowania tajności głosowania to głosujący, jeśli wybiera głosowanie poza lokalem wyborczym, przejmuje na siebie obowiązek zachowania tajemnicy głosowania (Gebethner, 2000, s. 28; Przywora, 2014, s. 188–199; Skrzydło, 2014, s. 123–124; Winczorek, 2009; Wojtyczek, 2000).

Niewątpliwie obie metody wyborcze stanowią udogodnienie dla wyborców i dają możliwość oddania głosu w wyborach. Ważne jest to zwłaszcza dla wyborców z niepełnosprawnościami, niemogących samodzielnie dotrzeć do lokalu wyborczego (Skotnicki, 2014, s. 160; Skotnicki, 2018; Wrzalik, 2016b). Powoduje to realny wymiar zasady powszechności (Skotnicki, 2000) wyborów poprzez wyeliminowanie przeszkód do oddania głosu przez wyborców chcących wziąć udział w wyborach, a niemogących tego uczynić z przyczyn od nich niezależnych (Chmaj & Skrzydło, 2015, s. 42–48).

WYKORZYSTANIE ALTERNATYWNYCH METOD GŁOSOWANIA W CZĘSTOCHOWIE

Analizując dane przedstawione w tabeli 2, pokazujące wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w Częstochowie, dostrzega się następujące prawidłowości. Wyborcy wyraźnie sięgają po metodę, która jest dla nich bardziej znana i dostępna. Można zaobserwować, jak stale rośnie wykorzystanie alternatywnych metod głosowania, zwłaszcza głosowanie przez pełnomocnika. W wyborach, w których występuje druga tura, widać, że w ponownym głosowaniu wzrasta liczba wyborców korzystających z alternatywnych metod głosowania.

Choć sumy oddanych głosów ujęte w tabeli 2 są jednostkowe, to obrazują przedstawioną tendencję.

Wszystkie wybory w latach 2011–2014 odbywały się na tych samych zasadach, określających wyborców, którzy mogli skorzystać z jednej z metod. Przy pomocy pełnomocnika mógł głosować wyborca z niepełnosprawnością o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych t.j. Dz.U. 2008 nr 14 poz. 92 ze zm.) oraz wyborca po ukończeniu 75. roku życia. Z metody korespondencyjnej mógł skorzystać tylko wyborca z niepełnosprawnością o znacznym lub umiarkowanym

stopniu niepełnosprawności (t.j. Dz.U. 2008 nr 14 poz. 92 ze zm.) lub wyborca za granicą kraju (Przywora, 2015, s. 159). Do czasu wyborów Prezydenta RP w 2015 r. wykorzystanie metod alternatywnych w Częstochowie, jak pokazuje tabela 2, było jednostkowe i wynosiło ok. 0,008% głosujących. W wyborach Prezydenta RP i do Sejmu RP w 2015 r. tendencja zmieniła się i dziesięciokrotnie wzrosła liczba wyborców decydujących się na głosowanie metodą korespondencyjną. Przyczyną tego jest nowelizacja Kodeksu wyborczego w 2014 r. (Dz.U 2014 poz. 1072), dająca prawo każdemu wyborcy do głosowania korespondencyjnie. Trzeba pamiętać, że zmiana kodeksu w 2014 r. nie dotyczyła wyborów samorządowych (Skotnicki, 2013), podczas których dalej tylko wyborca z niepełnosprawnością mógł głosować korespondencyjnie.

Tabela 2. Wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w wyborach w Częstochowie

Rok	Wybory do poszczególnych organów		Liczba uprawnionych wyborców	Liczba biorących udział w głosowaniu	P	K
2011	Sejmu RP i Senatu RP		193 215	103 714	67	12
2014	Parlamentu UE		188 799	47 993	3	1
2014	Organów samorządu terytorialnego	I tura	188 006	77 777	21	10
		II tura	188 016	77 817	22	10
2015	Prezydenta RP	I tura	185 216	105 839	35	90
		II tura	185 216	105 760	35	99
2015	Sejmu RP i Senatu RP		184 337	101 499	44	98
2018	Organów samorządu terytorialnego		178 727	99 835	55	24
2019	Parlamentu UE		175 484	86 889	65	21
2019	Sejmu RP i Senatu RP		173 075	114 006	127	27
2020	Prezydenta RP	I tura	170 655	113 226	67	996
		II tura	168 613	116 852	69	1144
2023	Sejmu RP i Senatu RP		160 015	123 359	186	21
2024	Organów samorządu terytorialnego	I tura	162 549	81 284	69	67
		II tura	162 707	77 715	84	75
2024	Parlamentu UE		160 320	69 434	67	46

P – Głosowanie przez pełnomocnika

K – głosowanie korespondencyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp: 15.07.2024).

Wybory przeprowadzone w latach 2018 i 2019 pokazują, że wyborcy częściej korzystali wówczas z metody głosowania przez pełnomocnika, ponieważ metoda korespondencyjna została w 2018 r. po raz kolejny zmieniona (Dz.U 2018. poz. 130). Zmiana polegała tym razem na zawężeniu kręgu uprawnionych do skorzystania z metody korespondencyjnej do osób z niepełnosprawnościami, głosujących tylko na terenie kraju (Michałkiewicz-Kądziela, 2021, s. 214).

Podczas pandemii COVID-19 nastąpił powrót wyborców do metody korespondencyjnej, ponieważ ustawa szczególna (Dz.U. 2020 poz. 979) dopuściła w obliczu pandemii głosowanie korespondencyjne jako sposób nieograniczony dla każdego wyborcy. Ówczesny dziesięciokrotny wzrost (ok. 1000 głosów) wykorzystania przez wyborców tej metody spowodowany był zarówno pandemią, jak i dyskusją, która toczyła się w zakresie dopuszczalności głosowania wyłącznie metodą korespondencyjną w wyborach Prezydenta RP (Balicki, 2021, s. 200–204). Choć wzrost wartości bezwzględnej jest znaczący, to w Częstochowie stanowi zaledwie 1% wszystkich oddanych głosów w tych wyborach. Dane z tabeli 2 pokazują, że przy wykorzystaniu metody korespondencyjnej wyborcy nie byli w stanie zmienić wyników wyborów w Częstochowie.

W kolejnych wyborach w latach 2023 i 2024 wyborcy koncentrują swoje zainteresowanie na metodzie głosowania przez pełnomocnika, pomimo tego, że od 2020 r. zmienione po raz kolejny przepisy (Dz.U. 2020 poz. 568 ze zm.) jednakowo regulują krąg adresatów mogących skorzystać z obu metod. Obecnie wyborcy o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończyli 60 lat, mogą skorzystać z wybranej przez siebie alternatywnej metody.

WYKORZYSTANIE ALTERNATYWNYCH METOD GŁOSOWANIA W GMINACH POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO

1. Wybory do Sejmu RP

Analizując wyniki określone w tabeli 3 pokazujące liczbę wyborców korzystających z alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego, należy wskazać na tendencje rosnące,

począwszy od wyborów w roku 2011, aż do ostatnich wyborów do Sejmu i Senatu RP w 2023 r. Niewątpliwie wpływ mają na to obiektywne czynniki, jak rosnąca frekwencja wyborcza oraz dostępność dla wyborców poszczególnej metody głosowania (Wrzałik, 2016b).

Tabela 3. Wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego w wyborach do Sejmu RP

	2011				2015				2019				2023			
	Liczba upraw-nionych	Liczba Głosu-jących	P	K	Liczba upraw-nionych	Liczba Głosu-jących	P	K	Liczba upraw-nionych	Liczba Głosu-jących	P	K	Liczba upraw-nionych	Liczba Głosu-jących	P	K
Gminy po-wiatu Często-chowskiego	10 856	5 179	7		10 673	5 226	1	6	10 435	6 243	7	1	9 833	7 305	19	5
Blachownia	3 460	1 361			3 387	1 393		2	3 334	1 874	1		3 133	2 179	5	
Dąbrowa Zielona	4 899	2 111	3		4 919	2 256	1		4 925	2 930	1		4 821	3 557	7	
Janów	4 580	1 996			4 609	2 211	1		4 501	2 747	6	1	4 366	3 267	14	
Kamienica Polska	11 254	4 894	3		11 254	5 240	3		11 053	6 463	9		10 436	7 621	22	
Kłomnice	8 445	3 367	3		8 234	3 428	6	2	7 869	4 435	7		7 223	4 984	17	2
Koniecpol	8 604	3 811	3		8 750	4 022	3	1	8 680	5 083	5		8 428	6 360	20	
Konopiska	3 962	1 507			4 009	1 893	1		3 969	2 330			3 766	2 712	4	1
Kruszyna	4 228	1 724			4 190	1 893	6		3 999	2 337	4		3 813	2 745	6	3
Lelów	8 473	3 678			8 746	4 261	2		8 699	5 444	5		8 481	6 513	3	2
Mstów	11 520	5 707	1		11 869	6 276	1		11 907	7 676	4		11 851	9 253	7	
Mykanów	6 226	2 871			6 498	3 255	2		6 482	4 076	1	3	6 508	4 910	11	3
Olštyn	10 401	4 976	2		10 437	5 254	2	2	10 249	6 437	5	2	9 782	7 486	8	7
Poczesna	3 276	1 391	4		3 223	1 390	3	1	3 081	1 766	5		2 901	2 082	3	
Przyrów	8 061	3 819			8 117	3 897	1		7 904	4 879	3		7 538	5 646	7	
Rędziny	2 296	973	2		2 273	1 172			2 292	1 422	2		2 314	1 822	5	
Starcza	110 539	49 356	28	0	111 188	53 032	30	17	109 379	66 142	65	7	105 199	78 442	158	23
RAZEM																

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp: 30.07.2024).

W 2011 r. w wyborach do Sejmu RP wyborcy wybierali głosowanie przez pełnomocnika, ponieważ ta metoda była już znana, a przez to łatwiejsza w zastosowaniu (Kapsa & Klarg-Musiał, 2020, s. 62). Od 2014 r., po zmianie przepisów Kodeksu wyborczego, każdy wyborca, bez względu na wiek lub stan zdrowia, mógł już skorzystać z głosowania korespondencyjnego również w kraju. Szeroka dostępność przyczyniła się do większego zainteresowania metodą korespondencyjną, jednak nie przełożyło się to na powszechne wykorzystanie tej metody. Dane z 2019 r. pokazują, jaki wpływ miała kolejna zmiana, tym razem zawężająca krąg osób mogących skorzystać z głosowania korespondencyjnego (Uziębło, 2018, s. 8). Zmiana Kodeksu wyborczego powoduje przepływ wyborców korzystających w poprzednich wyborach z głosowania korespondencyjnego na rzecz głosowania przez pełnomocnika. W stosunku do poprzednich wyborów (2015) wzrost w 2019 r. wynosi ponad 100%.

Większa frekwencja w ostatnich wyborach do Sejmu RP (2023) oraz świadomość wyborców mogących skorzystać z alternatywnych metod głosowania przekłada się również na wyniki w tym zakresie. Jednak, jak obrazuje tabela 3, w dalszym ciągu są to wielkości jednostkowe.

Zastanawiające jest, dlaczego w 3 gminach na 16 – we wszystkich wyborach parlamentarnych – wyborców korzystających z alternatywnych metod głosowania jest tak niewiele: od 6 do 9 przypadków. Oczywiście trzeba wskazać, że w tych gminach jest najmniej wyborców biorących udział w głosowaniach. W największych gminach powiatu częstochowskiego, z blisko 10 000 wyborców, wykorzystanie metod alternatywnych jest nieco większe niż w pozostałych gminach. Wyjątkiem od tej reguły jest gmina Mykanów, w której na przestrzeni czterech elekcji nikt nie skorzystał z głosowania korespondencyjnego, a z możliwości głosowania przez pełnomocnika skorzystało od 1 do 7 wyborców. Zastanawiające jest, czy wykorzystanie przez wyborców alternatywnych metod głosowania w poszczególnych gminach było zależne od preferencji udziału w głosowaniu przez wyborców, czy też wyborcy mogli kierować się innymi czynnikami, czego wykluczyć nie można.

2. Wybory do Parlamentu UE

Wykorzystanie przez wyborców alternatywnych metod głosowania podczas wyborów do Parlamentu UE, jak pokazuje tabela 4, na przestrzeni trzech kadencji jest niewielkie. W zasadzie są to pojedyncze przypadki w gminach. Dzieje się tak z oczywistej przyczyny. Wybory do PE nie cieszą się tak dużym zainteresowaniem i również nie towarzyszą tym wyborom takie emocje polityczne, jak w przypadku wyboru parlamentu krajowego.

Tabela 4. Wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego w wyborach do Parlamentu Europejskiego

	2014				2019				2024			
	Liczba upraw- nionych wyborców	Liczba biorących udział w głoso- waniu	P	Liczba upraw- nionych wyborców	Liczba biorących udział w głoso- waniu	P	K	Liczba upraw- nionych wyborców	Liczba biorących udział w głoso- waniu	P	K	
Gminy po- wiatu Cze- stochow- skiego												
Blachownia	10 826	2 061	1	10 568	4 455	4		9945	3713	2	2	
Dąbrowa Zielona	3 403	460		3 367	1 307	2		3231	1075			
Janów	4 921	879		4 969	2 161	1		4855	1860	3		
Kamienica Polska	4 646	950		4 518	1 914	4		4399	1778	5		
Kłomnice	11 307	1 810		11 164	4 597	5		10622	3883	4		
Koniecpol	8 362	1 137		7 970	3 233	4		7346	2518	5		
Konopiska	8 753	1 416		8 698	3 379	6		8599	2919	3		
Kruszyna	3 962	620		3 999	1 528			3853	1336	1		
Lelów	4 150	803		4 079	1 797	3		3848	1447	1		
Mstów	8 607	1 468	1	8 790	3 887	1		8658	3360		1	
Mykanów	11 788	2 438		11 973	5 479			11977	4805		1	
Olsztyn	6 395	1 167		6 567	2 971	1	3	6561	2593	6	4	
Poczesna	10 462	1 915		10 279	4 466	5	1	9955	3879	3	2	
Przyrów	3 261	527		3 106	1 297	3		2962	1050	2	1	
Rędziny	8 157	1 343		7 992	3 382	3		7593	2864	1		
Starcza	2 287	499		2 289	969	1		2354	845	2		
RAZEM	111 287	19 493	2	110 326	46 800	43	4	106 758	39 915	38	11	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp: 30.07.2024).

Tabela 5. Wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego w wyborach do rad gmin

Gminy powiatu Częstochowskiego	2014								2018	
	Liczba uprawnionych wyborców		Liczba biorą- cych udział w głosowaniu		P		K		Liczba uprawnionych wyborców	
	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura
Blachownia	10 884		5 168		1				10 650	10 591
Dąbrowa Zielona	3 428		2 138		10				3 373	
Janów	4 934	4 947	2 938	2 597	5	5			4 935	4 902
Kamienica Polska	4 655	4 670	2 775	2 342	2	2			4 554	4 563
Kłomnice	11 330	11 347	6 024	5 123	4	8			11 269	
Koniecpol	8 324	8 394	4 743	3 923	10	10			8 064	
Konopiska	8 816	8 829	5 042	3 801	5	5			8 815	8 784
Kruszyna	4 029	4 055	2 416	2 428	1	14	1	1	4 033	
Lelów	4 177		2 743		8				4 092	
Mstów	8 758		5 480		9				8 880	
Mykanów	11 850	11 868	6 328	5 917	1	4			12 050	
Olsztyn	6 466		3 390		1				6 566	
Poczesna	10 493		5 416		10				10 376	1 042
Przyrów	3 244		1 619		5				3 147	
Rędziny	8 154	8 175	4 519	4 044	1	1			8 063	8 065
Starcza	2 291		1 438		19				2 312	
RAZEM	111 833	62 285	60 887	30 175	92	49	1	1	111 179	37 947

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp 15.07.2024).

3. Wybory do organów samorządu terytorialnego

We wszystkich wyborach samorządowych, jakie miały miejsce od 2014 do 2024 r., frekwencja – co pokazuje tabela 5 – wynosiła w gminach powiatu częstochowskiego średnio ponad 50%. Można powiedzieć, że z niewielkimi różnicami sytuowała się na podobnym

Alternatywne metody głosowania i ich wpływ na wynik wyborów

2018						2024							
Liczba biorących udział w głosowaniu		P		K		Liczba uprawnionych wyborców		Liczba biorących udział w głosowaniu		P		K	
I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura
6 077	4 827	1	1	1	1	10 085	10 043	5 283	4 963	5	6	5	5
2 013		18				3 218	3 258	2 104	2 190	20	42		
3 043	2 707	4	4			4 879		3 243		9			
2 777	2 296	1	2			4 434		2 659		8			
6 102		9				10 716		5 583		7			
4 269		8				7 423		3 920		12		1	
5 163	4 476	7	7	1	1	8 656	8676	4 791	3 792	10	9	3	2
2 370		2				3 835	3 850	2 349	2 231	3	3		
2 221		11				3 856	3 850	2 642	2 367	24	24		
5 252		6				8 750		4 571		0			
7 305		0				12 082	12 113	6 383	5 952	3	3	1	1
3 693		1		3		6 596		3 715		6		4	
6 201	5 830	9	21			10 041	10 074	6 218	5 379	27	30	9	10
1 688		2				2 963		1 839		5		1	
4 759	4 136	3	3			7 692	7 723	4 261	3 750	2			
1 600		16				2 370		1 616		15			
65 533	24 272	98	38	5	2	107 596	59 607	61 177	30 624	156	117	24	18

poziomie. Wybory samorządowe potwierdzają tendencję, że wyborcy częściej sięgają po metodę powszechnie dostępniejszą i przez to bardziej znaną – głosowania przez pełnomocnika – niż mniej dostępną metodę korespondencyjną. Miało to miejsce również podczas ostatnich wyborów w 2024 r., w których warunki korzystania z dwóch alternatywnych metod są identyczne, ponieważ wyborca zobligowany jest spełniać te same kryteria kwalifikujące do zastosowania określonej metody głosowania.

W wyborach samorządowych skala wykorzystania alternatywnych metod głosowania przez wyborców nie jest powiązana z liczbą głosujących w poszczególnych gminach. Sięganie przez wyborców po te metody może zależeć od innych czynników. W gminach: Dąbrowa Zielona, Lelów, Poczesna, czyli tam, gdzie poziom wykorzystania tych metod w 2024 r. jest najwyższy, dochodzi do zmiany na stanowisku wójta. W poprzednich wyborach w 2014 i 2018 r. w wymienionych gminach również kampanie wyborcze były mocno spersonalizowane, ale nie doszło tam wówczas do zmiany organu wykonawczego gminy. Podobna sytuacja wystąpiła w gminie Starcza. Należy też zwrócić uwagę na wyniki głosowania np. w gminie Kruszyna w 2014 r. i gminie Poczesna w 2018 r., gdzie wykorzystanie głosowania przez pełnomocnika w drugiej turze jest większe niż w pierwszej turze. Te przypadki również odwzorowują przebieg kampanii wyborczej, podczas której lokalne komitety mocno podnosiły konieczność zmiany organu wykonawczego.

W wyborach samorządowych wyraźnie widać tendencję wykorzystania alternatywnych metod do udziału w głosowaniu, zwłaszcza w drugiej turze, i w konsekwencji udzielenia poparcia jednemu z dwóch kandydatów na wójta.

4. Wybory Prezydenta RP

W wyborach w 2015 r. wykorzystanie obu alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego, jak obrazuje tabela 6, było na jednostkowym poziomie. Podobnie jak w wyborach samorządowych prawidłowością jest, to że wyborcy częściej sięgają po metody alternatywne w drugiej turze wyborów niż w pierwszej. Dotyczy to zarówno głosowania przez pełnomocnika, jak i głosowania korespondencyjnego. Wyróżnić można gminy: Blachownia, Mstów i Poczesna, gdzie wyborcy skorzystali z obu metod w każdej turze wyborów.

Wybory w roku 2020 były przeprowadzane na podstawie ustawy szczególnej, mającej charakter incydentalny, na użytek wyborów odbywających się w czasie pandemii (Dz.U. 2020 poz. 491 ze zm.). Nie odbyło się to bez szerszej dyskusji, zarówno politycznej, jak i w doktrynie prawa konstytucyjnego. Kontynuację tej dyskusji

dostrzegamy obecnie w postaci specjalnej komisji poselskiej. Po nieodbytych wyborach z dnia 10 maja 2020 r. w Sejmie RP doszło do zawarcia kompromisu pomiędzy głównymi partiami politycznymi. W wyniku porozumienia się wszystkich sił politycznych przeprowadzono wybory 28 czerwca (pierwsza tura) i 12 lipca 2020 r. (druga tura). Cechą charakterystyczną tych wyborów było to, że ustawa szczególnie dopuszczała możliwość zdecydowania przez każdego wyborcę, czy chce głosować w sposób tradycyjny, czy z uwagi na pandemię woli zagłosować korespondencyjnie. Mimo tego, że każdy wyborca mógł skorzystać z metody korespondencyjnej, to jednak nie stała się ona powszechną metodą głosowania podczas tych wyborów. Co prawda obserwujemy wzrost wykorzystania tej metody z liczby 16 w 2015 r. do 573 w drugiej turze w 2020 r., jednak nie oznacza to wykorzystania nawet na poziomie 1% głosujących (tabela 6). Wzrost ten jest jedynie wynikiem pandemii i toczącej się ogólnej dyskusji na temat przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP tylko metodą korespondencyjną, na użytek polityczny nazwanych wyborami kopertowymi. I w tych warunkach da się jednak wyróżnić pewną prawidłowość. Liczba przypadków wykorzystania w tych wyborach alternatywnych metod głosowania nie jest wprost powiązana z liczbą głosujących. Wysokość frekwencji nie przekłada się wprost na większe wykorzystanie alternatywnych metod głosowania.

W wyborach z roku 2015 oraz z 2020 r. można wskazać na te same gminy, jak Blachownia, Mstów i Poczesna, gdzie wykorzystanie alternatywnych metod głosowania jest większe od pozostałych. Do tej grupy gmin można dołączyć również gminy: Kłomnice, Koniecpol, Mykanów gdzie nieco rzadsze jest głosowanie za pomocą alternatywnych metod wyborczych, ale większe od pozostałych gmin. We wskazanych gminach większe jest wykorzystanie głosowania korespondencyjnego w drugiej turze wyborów prezydenckich. Cechą charakterystyczną tych wyborów była mocno spolaryzowana kampania i wybór pomiędzy dwiema przeciwstawnymi opcjami politycznymi.

Tabela 6. Wykorzystanie alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego w wyborach Prezydenta RP

Gminy powiatu Częstochowskiego	2015						2020									
	Liczba uprawnionych wyborców		Liczba biorą- cych udział w głosowaniu		P		K		Liczba biorą- cych udział w głosowaniu		P		K			
	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura	I tura	II tura		
Blachownia	10 763	10 701	5 069	5 517	1	1	3	5	10 438	10 391	6 524	6 629	7	8	66	67
Dąbrowa Zielona	3 419	3 434	1 469	1 691			1	1	3 338	3 314	1 995	2 127	3	3	18	20
Janów	4 937	4 910	2 322	2 615	2				4 963	5 070	3 202	3 470	8	8	27	33
Kamienica Polska	4 622	4 609	2 224	2 483	0	2			4 472	4 462	2 885	3 057	5	6	22	25
Kłomnice	11 206	11 183	5 204	5 735	3	4			11 011	10 924	6 936	7 265	57	13	55	61
Koniecpol	8 286	8 247	3 495	4 075	3	3			7 866	7 852	4 669	5 000	10	12	15	16
Konopiska	8 781	8 753	4 033	4 511	2	3			8 635	8 618	5 387	5 662	5	5	31	41
Kruszyna	4 009	4 013	1 907	2 101			1		3 944	3 907	2 459	2 618	0	0	11	14
Lelów	4 181	4 181	1 918	2 203	1	5			4 060	4 112	2 520	2 840	5	7	28	30
Mstów	8 768	8 744	4 156	4 728			3	1	8 724	8 634	5 835	5 996	1	1	38	51
Mykanów	11 820	11 781	5 804	6 639	1	1			11 813	11 751	8 149	8 474	0	2	46	55
Olsztyn	6 488	6 529	3 145	3 643	1	2		2	6 528	6 529	4 306	4 561	0	0	35	34
Poczesna	10 388	10 375	5 231	5 699	3	3	4	6	10 176	10 071	6 801	6 957	1	1	64	74
Przyrów	3 241	3 233	1 361	1 575	3	3			3 068	3 079	1 882	1 993	5	5	5	4
Rędziny	8 154	8 110	3 837	4 346			0	1	7 866	7 794	5 064	5 191	0	0	30	34
Starcza	2 275	2 269	1 089	1 245	1	1			2 288	2 285	1 511	1 649	4	6	9	14
RAZEM	111 338	111 071	52 264	58 906	21	31	10	16	109 190	108 793	70 621	74 053	106	77	500	573

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2020 (pkw.gov.pl/, dostęp 15.07.2024).

WNIOSKI PORÓWNAWCZE

Porównując skalę wykorzystania alternatywnych metod głosowania w gminach powiatu częstochowskiego i w Częstochowie (tabela 7), należy stwierdzić, że wyborcy częściej w mniejszych jednostkach samorządowych sięgają po alternatywne metody głosowania, niż ma to miejsce w dużym mieście. Oczywiście liczby bezwzględne są mniejsze w gminach, ale zestawiając je z liczbą biorących udział w głosowaniu, można taką prawidłowość stwierdzić. Wbrew powszechnemu przekonaniu, że w dużych miastach w przeważającej większości są wyborcy, którzy głosują świadomie, rozumiejąc mechanizmy ordynacji, większe wykorzystanie alternatywnych metod głosowania występuje właśnie w gminach.

Wykorzystanie przez wyborców metody głosowania przez pełnomocnika jest większe od metody korespondencyjnej, która jest wyraźnie mniej preferowana przez wyborców zarówno w gminach, jak i w mieście. Zasadniczym powodem tego stanu rzeczy jest określenie węższej grupy adresatów mogących skorzystać z tej metody oraz częste zmiany adresatów, którzy mogą posługiwać się tą metodą. Należy również zastanowić się, czy procedura głosowania korespondencyjnego nie jest bardziej skomplikowana i przez to mniej wygodna w stosowaniu. Albo czy wyborcy mają większe zaufanie do wybranego przez siebie powiernika głosu niż instytucji państwowej – Poczty Polskiej, za pomocą której przesyła się pakiet wyborczy.

Ewolucja przepisów Kodeksu wyborczego dotycząca metod głosowania powodowała, że wyborcy sięgali częściej po metodę, która była dla nich szerzej dostępna (Balicki, 2021, s. 194). Znaczne ograniczenie w 2018 r. kręgu osób mogących skorzystać z metody korespondencyjnej spowodowało zahamowanie jej wykorzystania. Dopiero po 2020 r. głosujący zaczęli szerzej korzystać z metody korespondencyjnej, kiedy zrównano wymagania dla osób chcących głosować w wyborach, posługując się jedną z dwóch metod alternatywnych.

Wyborcy mogli poznać i przyzwyczaić się do udziału w wyborach, wykorzystując metodę głosowania przez pełnomocnika, ponieważ przez dłuższy okres (w latach 2011–2020), obowiązywała w niezmienionej postaci. Tylko dwukrotnie w historii wyborów w Polsce – w 2015 i 2020 r. – wyborcy częściej wybierali metodę korespondencyjną z uwagi na nieograniczony dostęp do niej dla

każdego wyborcy. Jeśli możemy stwierdzić, że stale rośnie wykorzystanie alternatywnych metod głosowania przez wyborców, to mamy głównie na myśli głosowanie przez pełnomocnika, co obrazują dane w tabeli 7. Wskazuje to na ważność i aktualność zasady stabilności i pewności prawa. Badania pokazały, że głosowanie przy wykorzystaniu przez wyborców alternatywnych metod głosowania nie powoduje liczącego się wzrostu uczestnictwa w wyborach, a tym samym zwiększenia zainteresowania wyborami. Wykorzystanie obu metod wyborczych przyczynia się do zwiększenia frekwencji wyborczej w ułamku procenta, a w szczególnym przypadku z roku 2020 – w wielkości jednego procenta. To wyższa frekwencja wyborcza jest powodem szerszego wykorzystania alternatywnych metod głosowania (Korycki, 2017, s. 91). Całkowita i nieskrępowana dostępność metody korespondencyjnej wcale nie spowodowała jej masowego wykorzystania w procesie wyborczym w roku 2020 (Ruksza, 2023).

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że zmiana rozstrzygnięcia wyborczego przy wykorzystaniu alternatywnych metod głosowania nie jest możliwa. Zbyt niskie wykorzystanie tych metod przez wyborców nie daje podstaw do uznania, że alternatywne metody głosowania mogą być wykorzystywane w sposób nieuprawniony jako narzędzie wpływu na wynik wyborczy. Niewykluczone, że sami kandydaci w wyborach lub ich zwolennicy mogą inspirować wyborców do sięgania po alternatywne metody głosowania. Jeśli spojrzymy na dane z głosowania w tabeli 7, zwłaszcza w drugich turach, taki wniosek jest teoretycznie możliwy. Pomimo mniejszej liczby głosujących w drugiej turze niż w pierwszej, stosunkowo więcej przypadków wykorzystania alternatywnych metod głosowania zauważymy właśnie w drugiej turze.

Czy alternatywne metody głosowania mogą posłużyć jako narzędzie wyborcze? W Częstochowie i w gminach powiatu częstochowskiego skala wykorzystania tych metod jest tak niewielka, że nawet gdyby taką hipotezę postawić, to i tak narzędzie to nie miałoby żadnego wpływu na wynik wyborczy. Jeśli zatem jest bez znaczenia, to trudno tu mówić o narzędziu, za pomocą którego można zmienić wynik wyborów.

Inaczej ten proces może przebiegać w małych i średnich gminach, pod względem ilości mieszkańców, gdzie wyraźnie widać, że wykorzystanie alternatywnych metod głosowania nie jest ściśle powiązane

z liczbą osób uprawnionych do głosowania. Nie ma prawidłowości, polegającej na tym, że gdzie jest więcej wyborców, tym większe jest wykorzystanie przez nich alternatywnych metod głosowania (choć niewątpliwie im więcej wyborców bierze udział w głosowaniu, tym większa jest liczba głosujących również za pomocą metod alternatywnych).

Tabela 7. Zbiorcze zestawienie wykorzystania alternatywnych metod głosowania w latach 2011–2024 w gminach powiatu częstochowskiego i w Częstochowie

			Gminy powiatu częstochowskiego			Częstochowa		
Rok	Wybory do poszczególnych organów		Liczba głosujących	P	K	Liczba głosujących	P	K
2011	Sejmu RP i Senatu RP		49 356	28	–	103 714	67	12
2014	Parlamentu UE		19 493	2	–	47 993	3	1
2014	Organów samorządu terytorialnego	I tura	60 887	92	1	77 777	21	10
		II tura	30 175	49	1	77 817	22	10
2015	Prezydenta RP	I tura	58 906	21	10	105 839	35	90
		II tura	52 264	32	16	105 760	35	99
2015	Sejmu RP i Senatu RP		53 032	30	17	101 499	44	98
2018	Organów samorządu terytorialnego	I tura	65 533	98	5	99 835	55	24
		II tura	24 272	38	2	–	–	–
2019	Parlamentu UE		46 800	43	4	86 889	65	21
2019	Sejmu RP i Senatu RP		66 142	65	7	114 006	127	27
2020	Prezydenta RP	I tura	79 621	106	500	113 226	67	998
		II tura	74 053	77	573	116 852	69	1114
2023	Sejmu RP i Senatu RP		78 442	158	23	123 359	186	21
2024	Organów samorządu terytorialnego	I tura	61 177	156	24	81 284	69	67
		II tura	30 624	117	18	77 715	84	75
2024	Parlamentu UE		39 915	38	11	69 434	67	46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW za lata 2011–2024 (pkw.gov.pl/, dostęp: 15.07.2024).

Z analizy wynika, że w niektórych gminach – w odróżnieniu od pozostałych – wyborcy częściej sięgają po alternatywne metody głosowania. Zestawiając dane o wykorzystaniu alternatywnych metod z sytuacją polityczną w danej gminie, można pokusić się o interesujące refleksje. Tam, gdzie występowała intensywna walka polityczna,

np. o urząd wójta, i nie zakończyła się ona w pierwszej turze, tam mamy większe wykorzystanie przez wyborców alternatywnych metod głosowania w drugiej turze. Być może wyborcy swoim głosem chcieli zmienić lokalną władzę albo udzielić poparcia dotychczasowej władzy. Jednak głosowanie poprzez pełnomocnika czy korespondencyjne, zwłaszcza w drugiej turze, można jedynie traktować jako wykorzystanie jednej z wielu możliwości uczestnictwa w demokracji bezpośredniej.

Z uwagi na niewielką skalę wykorzystania przez wyborców metod alternatywnych w wyborach, na podstawie przeprowadzonego badania nie można stwierdzić możliwości zmiany rozstrzygnięcia wyborczego przy użyciu alternatywnych metod głosowania. Jeśli takie działanie w ogóle występuje, to na podstawie ilościowego wykorzystania należy uznać je za marginalne, niemające żadnego wpływu na wynik wyborczy.

Pamiętać trzeba, że nawet w gminach o średniej wielkości, pod względem ilości mieszkańców, do wyboru radnego potrzeba czasem kilkunastu głosów, a do wyboru wójta – kilkuset. Dlatego rację miał K. Skotnicki, postulując w 2014 r., aby głosowanie korespondencyjne w wyborach samorządowych pozostawić dla znacznie węższej grupy adresatów, inaczej niż przy pozostałych wyborach. Fakt głosowania w gminach przez wyborców za pomocą alternatywnych metod wyborczych należy uznać za jednostkowy, a przez to za marginalny. Dlatego sytuacje te nie mają wpływu na wynik wyborczy i dopóki tak będzie, nie ma powodów do zmiany przedmiotowej regulacji w tym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

- Balicki, R. (2021). *Głosowanie korespondencyjne w polskim porządku prawnym – zmienne dzieje regulacji*. W J. Ciapała & A. Pyrzyńska (Red.), *Dylematy polskiego prawa wyborczego* (s. 191–207). Warszawa: C.H. Beck.
- Błaszczak A., & Zbieranek J. (2012). „Gwarancje korzystania z czynnego prawa wyborczego przez osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami”. *Biuletyn RPO*, 8.
- Chmaj, M., Skrzydło W. (2015). *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

- Czaplicki, K. (2007). Alternatywne sposoby głosowania (zarys problemów). W *Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Alternatywne sposoby głosowania a aktywizacja elektoratu*. Rzeszów, 26–27 marca. Rzeszów: Poligrafia Wyższego Seminarium Duchownego.
- Eckhardt, K. (2015). Kodeks wyborczy w świetle poglądów doktryny i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane problemy. *Polityka i Społeczeństwo*, 13(3): 19–32.
- Garlicki, L. (2023). *Polskie prawo konstytucyjne Zarys wykładu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Gebethner, S. (2000). *Wybory na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do ustawy o wyborze Prezydenta RP*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Grabowska S., & Grabowski R. (2007). Środowisko teoretyków i praktyków prawa wyborczego wobec postulatu reformy polskiego systemu wyborczego z wykorzystaniem alternatywnych sposobów głosowania. W *Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Alternatywne sposoby głosowania a aktywizacja elektoratu*. Rzeszów, 26–27 marca 2007 roku. Rzeszów: Poligrafia Wyższego Seminarium Duchownego.
- Kapsa, I., & Musiał-Karg, M. (2020). *Alternatywne metody głosowania w opiniach Polaków postawy i poglądy względem wybranych form partycypacji w wyborach*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa.
- Korycki, K. (2017). Alternatywne techniki głosowania a frekwencja wyborcza. *Studia Wyborcze*, 23, 83–105.
- Michałkiewicz-Kądziała, E. (2021). Ewolucja głosowania korespondencyjnego w polskim Kodeksie wyborczym oraz perspektywy wprowadzenia nowych alternatywnych form głosowania w kraju. W J. Ciapała & A. Pyrzyńska, *Dylematy polskiego prawa wyborczego* (s. 209–222). Warszawa: C.H. Beck.
- Musiał-Karg, M. (2011). Metody zwiększania frekwencji wyborczej. Polska a doświadczenia innych państw. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 2, 77–100.
- Przywora, B. (2014). Głosowanie przez pełnomocnika w Polsce – próba analizy i podsumowania. *Przegląd Prawa Publicznego*, 7-8(88-89), 188–199.
- Przywora, B. (2015). Nowe instrumenty w świetle Kodeksu wyborczego – próba oceny ich znaczenia w praktyce z uwzględnieniem oddziaływania na społeczności lokalne. W M. Mączyński (Red.), *Praktyka realizacji biernego prawa wyborczego w Polsce*. Warszawa: Difin.
- Rakowska, A., & Skotnicki, K. (2012). Głosowanie korespondencyjne – nowe rozwiązanie kodeksu wyborczego. *Gdańskie Studia Prawnicze*.

- T. 27: D. Szpoper (Red.), *W kręgu historii doktryn politycznych i prawnych oraz konstytucjonalizmu. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Sylwestrzaka* (s. 295–304).
- Ruksza, P. (2023). Wykorzystanie przez wyborców metody głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika na przykładzie Częstochowy. *Studia Wyborcze*, 35, 41–67.
- Skotnicki, K. (2000). *Zasada powszechności w prawie wyborczym. Zagadnienia teorii i praktyki*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Skotnicki, K. (2007). Opinia prawna na temat poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw. *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych*, R. IV, 3(15), 173–175.
- Skotnicki, K. (2011). *Kodeks wyborczy. Wstępna ocena*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Skotnicki, K. (2013, 29 listopada). Opinia prawna na temat poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw. Druk sejmowy nr 1786/VII kadencja. Warszawa.
- Skotnicki, K. (2014). Prawa wyborcze osób niepełnosprawnych i ich gwarancje. W Edyta (Red.), *Społeczne i prawne aspekty funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami* (s. 219–238).
- Skrzydło, W. (2014). *Ustrój polityczny RP w świetle Konstytucji z 1997 r.* Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Tuleja, P. (Red.) (2024). *Polskie prawo konstytucyjne*. P. Czarny, A. Dębowska, M. Florczak-Wątor, S. Kubas, M. Krzemiński, B. Naleziński, A. Niżnik-Mucha, M. Pach. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Uziębło, P. (2018). *Opinia prawna w sprawie zmian w Kodeksie wyborczym wprowadzanych ustawą z dnia 14 grudnia 2017 r.* Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego.
- Winczorek, P. (2009, 9 marca). Bezpośredniość wyborów. *Rzeczpospolita*.
- Wojtyczek, K. (2000). *Konstytucyjne regulacje systemu wyborczego w III Rzeczypospolitej*. W F. Rymarz (Red.), *10 lat demokratycznego prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej (1990–2000)*. Warszawa: Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego.
- Wrzalik, M. (2016a). Geneza i ewolucja głosowania korespondencyjnego w Polsce. *Zeszyty Naukowe Instytutu Administracji AJD w Częstochowie*, 1, 123–139.
- Wrzalik, M. (2016b). Wstępne uwagi o powszechnym głosowaniu korespondencyjnym w wyborach prezydenckich w 2015 r. (wybrane zagadnienia). *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM*, 6, 291–306.
- Zbieranek, J. (2006). W stronę reformy procedur głosowania w Polsce. W L. Kolarska-Bobińska, J. Kucharczyk, & J. Zbieranek (Red.).

Aktywny obywatel nowoczesny system wyborczy. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.

Zbieranek, J. (2011a). Alternatywne procedury głosowania w Polsce na tle państw Unii Europejskiej. *Studia BAS*, 3(27), 93–120.

Zbieranek, J. (2011b). *Nowe procedury. Głosowanie korespondencyjne i przez pełnomocnika.* W K. Skotnicki (Red.), *Kodeks wyborczy. Wstępna ocena* (s. 36–71). Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

Zbieranek, J. (2013). *Alternatywne procedury głosowania w polskim prawie wyborczym – gwarancja zasady powszechności wyborów czy mechanizm zwiększania frekwencji wyborczej?* Warszawa: Difin.

Akty prawne

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2008 nr 14 poz. 92 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1239 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112 ze zm.; t.j. Dz.U. 2022 poz. 1277, 2418).

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2014 poz. 1072).

Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. 2018 poz. 130, 1348).

Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 568 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 2020 r. o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. (Dz.U. 2020 poz. 827).

Ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. 2020 poz. 979).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. 2020 poz. 491 ze zm.).

Wyrok TK z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. akt K 9/11 (Dz.U. 2011 nr 149 poz. 889).

Raport o stanie miasta Częstochowa 2023 BR.1.LXXVIII.23.

Copyright and License



This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>